

مسئله اول:

لازمه بسیاری از صورت های تلقیح مصنوعی، آن است که منی به صورت غیر طبیعی در رحم زن قرار گیرد. آیا این کار حرام است مطلقاً؟ و یا در صورتی حرام است که منی متعلق به همسر شرعی زن نباشد؟ و یا حلال است مطلقاً؟

این مسئله از زمره مهم ترین بحث ها درباره «رحم اجاره ای» است.

سوال ۱:

آیا تلقیح مصنوعی می تواند مصداق زنا باشد؟

به نظر می رسد با توجه به اینکه متفاهم عرفی از زنا عبارت است از ایلاج و دخول، نمی توان چنین عملی را زنا دانست. به عبارت دیگر بین زنا و انعقاد نطفه عموم من وجه است، اما اینکه صدق زنا محتاج ایلاج است، علاوه بر تواتر لغوی از روایات متعدد قابل استفاده است:

(۱) «مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ أَبِي عَمِيرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدُّ الرَّجْمِ أَنْ يَشْهَدَ أَرْبَعَةٌ أَنَّهُمْ رَأَوْهُ يُدْخِلُ وَيُخْرِجُ.»^۱

(۲) «وَعَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ وَعَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَ لَا يُرْجَمُ رَجُلٌ وَلَا امْرَأَةٌ حَتَّى يَشْهَدَ عَلَيْهِ أَرْبَعَةٌ شُهُودٍ عَلَى الْإِيلَاجِ وَالْإِخْرَاجِ.»^۲

(۳) «وَعَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ لَا يُرْجَمُ الرَّجُلُ وَالْمَرْأَةُ حَتَّى يَشْهَدَ عَلَيْهِمَا أَرْبَعَةٌ شُهَدَاءَ عَلَى الْجِمَاعِ وَالْإِيلَاجِ وَالْإِدْخَالَ كَالْمِيلِ فِي الْمَكْحَلَةِ.»^۳

(۴) «وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَيْسَى عَنْ شُعَيْبِ الْعَقْرُقُوفِيِّ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ قَالَ: حَدُّ الرَّجْمِ فِي الزَّوْنِ أَنْ يَشْهَدَ أَرْبَعَةٌ»

۱. وسائل الشیعة، ج ۲۸، ص ۹۴.

۲. وسائل الشیعة، ج ۲۸، ص ۹۴.

۳. وسائل الشیعة، ج ۲۸، ص ۹۴.

أَنَّهُمْ رَأَوْهُ يُدْخِلُ وَيُخْرِجُ»^۱

توجه کنیم که ممکن است بگویید در این روایات عنوان زنا به کار نرفته و تنها حکم رجم ثابت شده است و لذا ممکن است زنا اعم از کاری باشد که باعث رجم می شود. در این باره می توان گفت، اولاً چنین امری بعید است و ثانیاً: در این صورت زنا حرام که دارای حکم شرعی است، آن امری است که دارای ایلاج است و امور دیگر اگر هم زنا باشند، دارای حکم شرعی نیستند.

اللهم الا ان يقال: زنا اعم از ایلاج است و مطلقاً حرام است ولی آنچه دارای حد رجم است، آن زنا بی است که همراه با ایلاج باشد.

موید این مطلب روایتی است از امام صادق که ممکن است گفته شود به نوعی حکومت بر ادله زنا دارد.

«مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ
عَنْ مُصَدِّقِ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي الرَّجُلِ يَنْكِحُ بِهَيْمَةَ أَوْ يَدُلُّكَ فَقَالَ
كُلُّ مَا أَنْزَلَ بِهِ الرَّجُلُ مَاءَهُ مِنْ هَذَا وَ شَبِهُهُ فَهُوَ زَنًا.»^۲

سند حدیث:

احمد بن حسن بن علی بن فضال فطحی و ثقه است. عمر و بن سعید مدائنی هم فطحی و ثقه است. مصدقه بن صدقه و عمار بن موسی سبابطی نیز فطحی و ثقه هستند.

دلالت روایت:

روای از وطی بهائم و استمناء می پرسد و حضرت می فرماید هر کاری از این دست که مرد انجام دهد که باعث انزال شود، زنا می باشد. عبارت حضرت حاکم است بر ادله زنا و همه این موارد را در حکم تکلیفی هم حکم با زنا می کند اگرچه روایات دیگر رجم را فقط مختص به ایلاج می داند. ما می گوئیم:

اولاً روایت اطلاق ندارد و تعبیر «من هذا و شبهه» انزال های مطرح در روایت را مورد اشاره قرار می دهد و لذا فروض تلقیح مصنوعی را شامل نمی شود.

۱ . وسائل الشیعة، ج ۲۸، ص ۹۴.

۲ . وسائل الشیعة، ج ۲۰، ص ۳۴۹.

ثانیاً: ظاهر روایت در مقام توسعه در مفهوم زنا نمی باشد. بلکه می خواهد چنین مواردی (وطی بهائم...) را تحریم کند. به عبارتی حضرت این مواردی را هم حکم با زنا بر می شمارد.

ثالثاً: با توجه به عدم امکان و تصویر تلقیح مصنوعی در آن روزگار، روایت نسبت به تلقیح مصنوعی اطلاق ندارد. و یا حداقل از آن منصرف است (اضف الی ذلک آنکه قدر متیقن در مقام مخاطب مانع از تمامیت مقدمات حکمت می شود)

